

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد در رشته‌ی علوم کتابداری و اطلاع رسانی

**بررسی نگرش کتابداران کتابخانه‌های عمومی
استان فارس نسبت به روش مجموعه سازی
متمرکز در این کتابخانه‌ها**

به وسیله‌ی

لیلا نعمت الهی

استاد راهنما

دکتر عبدالرسول جوکار

خرداد ۱۳۹۱

الله أكبر

به نام خدا

اظہارنامہ

اینجانب لیلا نعمت الہی دانشجوی کارشناسی ارشد رشته ی علوم کتابداری و اطلاع رسانی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی اظہار می کنم کہ این پایان نامہ حاصل پژوهش خودم بودہ و در جاهایی کہ از منابع دیگران استفادہ کردہ ام، نشانی دقیق و مشخصات کامل آن را نوشتہ ام. همچنین اظہار می کنم کہ تحقیق و موضوع پایان نامہ ام تکراری نیست و تعہد می نمایم کہ بدون مجوز دانشگاه دستاوردهای آن را منتشر ننمودہ و یا در اختیار غیر قرار ندم. کلیہ حقوق این اثر مطابق با آیین نامہ مالکیت فکری و معنوی متعلق بہ دانشگاه شیراز است.

نام و نام خانوادگی: لیلا نعمت الہی

تاریخ و امضاء: ۱۳۹۱/۷/۱

به نام خدا

بررسی نگرش کتابداران کتابخانه های عمومی استان فارس نسبت
به روش مجموعه سازی متمرکز در این کتابخانه ها

به کوشش
لیلا نعمت الهی

پایان نامه

ارائه شده به تحصیلات تکمیلی دانشگاه به عنوان بخشی
از فعالیت های تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

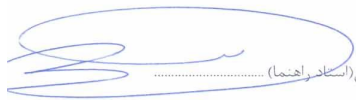
در رشته ی
علوم کتابداری و اطلاع رسانی

از دانشگاه شیراز

شیراز

جمهوری اسلامی ایران

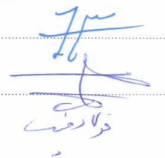
ارزیابی شده توسط کمیته پایان نامه با درجه : عالی

دکتر عبدالرسول جوکار، استاد بخش علوم کتابداری و اطلاع رسانی (استاد راهنما).....

دکتر هاجرستوده، استادیار بخش علوم کتابداری و اطلاع رسانی.....

دکتر محبوبه فولاد چنگ، استادیار بخش روانشناسی تربیتی.....

خرداد ۱۳۹۱

تقدیم به

پدر و مادر فداکارم که در همه حال پشتیبان من بودند و دعای
خیرشان بدرقه راهم بود،

خواهر و برادران عزیزم که در تمامی مراحل، مرا
همراهی نمودند.

سپاسگزاری

اکنون که به یاری خداوند این رساله به پایان رسیده است بر خود واجب می دانم که از کلیه عزیزانی که در انجام این کار، صمیمانه مرا یاری نمودند سپاسگزاری نمایم.

* استاد ارزشمند جناب آقای دکتر عبدالرسول جوکار که در مقام استاد راهنمایی این جانب از هیچ گونه همکاری دریغ نوزیدند و همواره از راهنمایی های سازنده ایشان بهره مند بوده ام.

* استاد گرامی سرکار خانم دکتر هاجر ستوده که در مقام استاد مشاور با نظرات ارزشمند و درایت خود پژوهش حاضر را پربار نمودند.

* استاد گرامی سرکار خانم دکتر محبوبه فولادچنگ که در مقام استاد مشاور این جانب با دقت نظر خاص خود در انجام هر چه بهتر این تحقیق دلسوزانه مرا یاری رساندند.

و با سپاس از تمام عزیزانی که در تهیه و تدوین این مجموعه مرا یاری نمودند.

چکیده

بررسی نگرش کتابداران کتابخانه های عمومی استان فارس نسبت به روش مجموعه سازی متمرکز در این کتابخانه ها

به کوشش

لیلا نعمت الهی

پژوهش حاضر با هدف بررسی نگرش کتابداران کتابخانه های عمومی استان فارس، نسبت به روش مجموعه سازی متمرکز، در سال ۱۳۹۰ صورت گرفت.

روش تحقیق پیمایشی بود. نمونه پژوهش ۱۳۶ کتابدار بود که از بین کتابداران کتابخانه های عمومی استان فارس، با روش نمونه گیری خوشه ای تصادفی برگزیده شدند.

ابزار گردآوری داده ها، پرسشنامه محقق ساخته بود. جهت تحلیل داده ها از آمار توصیفی (فراوانی، درصد فراوانی) و آمار استنباطی (آزمون t تک نمونه ای، t دو نمونه مستقل، تحلیل واریانس یک طرفه) استفاده گردید.

یافته ها نشان داد که نمره نگرش کتابداران نسبت به روش مجموعه سازی متمرکز کمتر از حد متوسط می باشد و این نشانگر آن است که آن ها این روش را مطلوب ارزیابی نمی کنند. یافته دیگر نشان داد که بین نگرش کلی کتابداران نسبت به این روش بر حسب درجه کتابخانه، تفاوت معنادار وجود دارد و میانگین نگرش کلی در کتابخانه های درجه ۵-۱ بیشتر از میانگین نگرش کلی در کتابخانه های درجه ۹-۶ بود. بین نگرش کلی کتابداران بر حسب میزان تحصیلات تفاوت معنادار یافت شد و میانگین نگرش کلی کتابداران با تحصیلات کارشناسی و پایین تر، بیشتر از میانگین نگرش کلی کتابداران با تحصیلات بالاتر بود. سرانجام، بین نگرش کتابداران نسبت به این روش بر حسب رشته تحصیلی تفاوت معنادار یافت نشد.

مبتنی بر نتایج، اگر بخشی از بودجه مجموعه سازی، در کنار روش مجموعه سازی متمرکز در اختیار کتابخانه ها قرار گیرد، از تمرکز در فرایند مجموعه سازی کاسته می شود و نقش کتابدار و مراجعه کننده در امر مجموعه سازی پررنگ تر می شود. مزایای روش مجموعه سازی متمرکز نیز همچنان به قوت خود باقی می ماند.

واژگان کلیدی: روش مجموعه سازی متمرکز، کتابخانه های عمومی، نگرش، کتابداران.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: مقدمه

- ۱-۱- بیان مسئله ۳
- ۲-۱- ضرورت و اهمیت مسئله ۴
- ۳-۱- اهداف تحقیق ۵
- ۱-۳-۱- هدف کلی ۵
- ۲-۳-۱- اهداف جزئی ۵

فصل دوم: پیشینه پژوهش

- ۱-۲- ادبیات تحقیق ۷
- ۱-۱-۲- مفاهیم پایه نگرش ۷
- ۲-۱-۲- مفاهیم پایه مجموعه سازی ۹
- ۱-۲-۱-۲- فلسفه، اهداف و خط مشی مجموعه سازی ۹
- ۲-۲-۱-۲- انواع روش های مجموعه سازی ۱۰
- ۳-۲-۱-۲- اهمیت مجموعه سازی و مشکلات آن ۱۱
- ۴-۲-۱-۲- روش مجموعه سازی متمرکز در کتابخانه های عمومی ایران ۱۱
- ۵-۲-۱-۲- روش مجموعه سازی متمرکز و فرهنگ سازمانی سلسله مراتبی ۱۲
- ۶-۲-۱-۲- نقش محدودیت های فرهنگی و محلی در مجموعه سازی ۱۳
- ۷-۲-۱-۲- نظریه ها در مجموعه سازی ۱۳
- ۱-۷-۲-۱-۲- نظریه های متقدم ۱۳
- ۲-۷-۲-۱-۲- مجموعه سازی به مثابه برنامه ریزی ۱۴
- ۳-۷-۲-۱-۲- مجموعه سازی به مثابه تفسیر ۱۵
- ۴-۷-۲-۱-۲- مجموعه سازی به مفهوم هرج و مرج سازمان دار ۱۶
- ۸-۲-۱-۲- بررسی جایگاه روش مجموعه سازی متمرکز در نظریه های مذکور ۱۷

۱۸	۹-۲-۱-۲- نظریه تقاضا در برابر نظریه ارزش یا کیفیت
۱۹	۲-۲- پیشینه تحقیق در داخل کشور
۲۴	۳-۲- پیشینه تحقیق در خارج کشور
۲۶	۴-۲- جمع بندی پیشینه
۲۷	۵-۲- سوالات تحقیق
۲۸	۶-۲- تعاریف مفهومی
۲۸	۱-۶-۲- مجموعه سازی
۲۸	۲-۶-۲- روش مجموعه سازی متمرکز
۲۸	۷-۲- تعاریف عملیاتی
۲۸	۱-۷-۲- نگرش
۲۹	۲-۷-۲- کتابخانه های عمومی استان فارس
۲۹	۳-۷-۲- درجه کتابخانه

فصل سوم: روش پژوهش

۳۱	۱-۳- روش تحقیق
۳۱	۲-۳- جامعه آماری
۳۳	۳-۳- نمونه آماری و روش نمونه گیری
۳۴	۴-۳- ابزار گرد آوری اطلاعات
۳۴	۱-۴-۳- روش تهیه ابزار گردآوری اطلاعات
۳۵	۲-۴-۳- روایی پرسشنامه
۳۶	۳-۴-۳- پایایی پرسشنامه
۳۷	۵-۳- روش اجرا
۳۷	۶-۳- روش تجزیه و تحلیل داده ها

فصل چهارم: یافته های پژوهش

۳۹	۱-۴- اطلاعات جمعیت شناختی آزمودنی ها
۴۱	۲-۴- تحلیل آماری سوالات پژوهش

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۵-۱- بحث و بررسی	۵۰
۵-۲- نتیجه گیری کلی	۵۷
۵-۳- پیشنهادهای کاربردی	۵۸
۵-۴- پیشنهادهایی برای پژوهش های آینده	۵۹

فهرست منابع و مآخذ

منابع فارسی	۶۰
منابع انگلیسی	۶۴
پیوست	۶۶

فهرست جدول ها

عنوان	صفحه
جدول ۱-۲- ویژگی های چهارگانه نظریه مجموعه سازی	۱۶
جدول ۱-۳- تعداد کتابخانه های عمومی استان فارس به تفکیک سطح کتابخانه	۳۲
جدول ۲-۳- فراوانی کتابداران کتابخانه های عمومی استان فارس به تفکیک شهرستان ها	۳۲
جدول ۳-۳- نمونه آماری منتخب از بین کتابداران کتابخانه های عمومی استان فارس به تفکیک شهرستان ها	۳۳
جدول ۴-۳- تعداد سوالات پرسشنامه به تفکیک معیارهای مورد سنجش	۳۵
جدول ۵-۳- نتایج تحلیل گویه پرسشنامه	۳۶
جدول ۶-۳- ضرایب پایایی بازآزمایی و آلفای کرونباخ به تفکیک مولفه های پرسشنامه	۳۶
جدول ۱-۴- توصیف ویژگی آزمودنی ها با توجه به درجه کتابخانه	۴۰
جدول ۲-۴- توصیف ویژگی آزمودنی ها با توجه به رشته تحصیلی	۴۰
جدول ۳-۴- توصیف ویژگی آزمودنی ها با توجه به میزان تحصیلات	۴۰
جدول ۴-۴- نمره نگرش کتابداران	۴۱
جدول ۵-۴- نتایج آزمون t تک نمونه ای برای سوالات جنبه های رضایت کتابدار	۴۱
جدول ۶-۴- نگرش کتابداران به تفکیک سوالات پرسشنامه (جنبه های رضایت کتابدار)	۴۲
جدول ۷-۴- نتایج آزمون t تک نمونه ای برای سوالات دسترسی	۴۲
جدول ۸-۴- نگرش کتابداران به تفکیک سوالات پرسشنامه (دسترسی)	۴۳
جدول ۹-۴- نتایج آزمون t تک نمونه ای برای سوالات جنبه های هزینه	۴۳
جدول ۱۰-۴- نگرش کتابداران به تفکیک سوالات پرسشنامه (جنبه های هزینه)	۴۴
جدول ۱۱-۴- نتایج آزمون t تک نمونه ای برای سوالات رضایت استفاده کننده	۴۴
جدول ۱۲-۴- نگرش کتابداران به تفکیک سوالات پرسشنامه (جنبه های رضایت استفاده کننده)	۴۵

جدول ۴-۱۳- نتایج آزمون t تک نمونه ای برای سوالات نگرش کلی	۴۵
جدول ۴-۱۴- نتایج آزمون t مستقل برای تفاوت نگرش کلی کتابداران	
بر حسب درجه کتابخانه ۵۶	۴۶
جدول ۴-۱۵- نتایج آزمون t مستقل برای تفاوت بین نگرش کلی کتابداران	
با رشته کتابداری و غیرکتابداری	۴۶
جدول ۴-۱۶- جدول تعداد، میانگین و انحراف استاندارد برای سه گروه تحصیلی	۴۷
جدول ۴-۱۷- نتایج آزمون تحلیل واریانس برای تفاوت نگرش کلی کتابداران	
بر حسب میزان تحصیلات	۴۷
جدول ۴-۱۸- فراوانی و درصد فراوانی هر یک از روش های	
مجموعه سازی منتخب کتابداران	۴۸

فصل اول

مقدمه

مجموعه سازی، سلسله فعالیت های تخصصی را شامل می شود که کتابخانه را در گزینش، گردآوری و دسترس پذیر کردن منابع یاری می دهد. با توجه به گستردگی منابعی که امروز در اختیار کتابخانه ها است، روش های متعددی نیز جهت مجموعه سازی کتابخانه ها در اختیار است که متناسب با نوع کتابخانه، نوع منابع، جامعه استفاده کننده، هدف و غیره انتخاب می شود. از جمله روش های موجود مجموعه سازی می توان به موارد زیر اشاره کرد: روش غیر متمرکز، روش نیمه متمرکز، روش متمرکز، روش اشتراک منابع، روش مجموعه سازی منطقه ای، روش غیر متمرکز اما ارسال متمرکز و همچنین روش های دیگری که می تواند ترکیبی از این روش ها را دربر بگیرد.

در روش غیر متمرکز، هر کتابخانه اقدام به تهیه کتاب های مورد نیاز خود می نماید. در روش نیمه متمرکز، تعدادی از کتاب های عمومی را که مورد نیاز همه کتابخانه ها است، نهاد مرکزی تهیه و ارسال می کند و بخش دیگر از کتاب های مورد نیاز کتابخانه را خود کتابخانه ها تهیه می کنند. در روش غیر متمرکز اما ارسال متمرکز کتابخانه ها درخواست ها و سفارش های خود را به نهاد مرکزی اعلام می دارند و نهاد آن ها را تهیه و به کتابخانه ها ارسال می کند. در روش منطقه ای تهیه و ارسال کتاب ها توسط مرکزی در یک منطقه برای کتابخانه ها صورت می گیرد. در روش اشتراک منابع هر کتابخانه منابع پایه خودش را تهیه می کند و علاوه بر آن هر کدام از کتابخانه های یک منطقه بخشی از کتاب ها را تهیه می کند. در روش مجموعه سازی متمرکز، که در کتابخانه های عمومی کشور استفاده می شود، یک نهاد یا تشکیلات مرکزی، مسئولیت انتخاب، تهیه و ارسال مواد کتابخانه ای را برای همه کتابخانه های تحت پوشش بر عهده دارد.

مجموعه سازی به صورت متمرکز مزایا و معایبی دارد. از مزایای آن این است که می توان از فهرست برگه های آماده برای کتابخانه استفاده کرد و مشکلات سفارش و خرید از ناشران و کتابفروشان و کارگزاران را ندارد و تخفیف بیشتری در خرید عمده می توان دریافت کرد. از معایب آن این است که نیازهای محلی و بومی و شرایط خاص کتابخانه ها در نظر گرفته نمی شود و نظر مخاطبین و حتی کتابداران در تهیه منابع تاثیر اندکی دارد، از سویی نسخه های تکراری بسیاری از یک عنوان در مجموعه جمع آوری می شود که بودجه زیادی را به هدر

می دهد. در کتابخانه های یک منطقه نیز ممکن است نسخه های تکراری بسیاری یافت شود. در این میان طرح هایی مثل کتاب من و نرم افزارها و پایگاه هایی مثل نمایه نشریات می تواند تا حدودی این کمبودها را جبران کند. طرح کتاب من طرحی جدید است که تقریباً از اول سال ۱۳۸۹ در کتابخانه های عمومی کشور در حال اجراست. اعضای هر کتابخانه می توانند کتاب های مورد درخواست خود را که در کتابخانه موجود نیست، تا تعداد معینی از طریق کتابدار سفارش دهند و کتابدار نسبت به تهیه این کتاب ها برای کتابخانه از طریق ثبت سفارش در سامانه اینترنتی طرح کتاب من اقدام می نماید و نهاد کتابخانه های عمومی این سفارش ها را از طریق پست به کتابخانه ارسال می کند. نمایه نشریات نرم افزاری است که مقالات نشریات کشور را به صورت پایگاه های اطلاعاتی بر سی دی، قابل استفاده و جستجو می سازد. ولی تا زمانی که مجموعه سازی به روش متمرکز به همین شکل کنونی ادامه پیدا کند نمی تواند جلو به هدر رفتن بودجه و دیگر مسایل پیش گفته را بگیرد.

۱-۱- بیان مسئله

یکی از مهم ترین ارکان کتابخانه که کتابخانه بدون آن امکان ادامه حیات نمی یابد، مجموعه کتاب های آن می باشد. در کتابخانه ها نیز مانند هر سازمان دیگری اگر کالای عرضه شده با نیاز مشتری تطابق نداشته باشد، بهره وری سازمان به شدت کاهش می یابد و علت وجودی کتابخانه زیر سوال می رود. بنابراین، برای ارائه خدمات مناسب به مشتریان، کتابخانه باید ابتدا از مجموعه ای مناسب برخوردار باشد.

از جمله روش هایی که برای مجموعه سازی کاربرد دارد عبارتند از: اشتراک منابع، غیر متمرکز، نیمه متمرکز، روش متمرکز، روش منطقه ای، روش غیر متمرکز اما ارسال متمرکز. مشاهدات مستقیم محقق نشان از آن دارد که روش فراهم آوری متمرکز، مزایا و مشکلاتی دارد. از جمله مزایای آن عدم نیاز به برقراری ارتباط با ناشران و کارگزاران مختلف و یا امکان بهره مندی از تخفیف ناشران در خریدهای انبوه، امکان استفاده از فهرست برگه های آماده برای کتابخانه و از جمله مشکلات آن، افزایش نسخه های تکراری از یک عنوان در مجموعه، عدم تطابق مجموعه کتابخانه ها با نیاز مراجعین، عدم توجه به نیازهای محلی کتابخانه، افزایش هزینه های کتابخانه و حجم کاری کتابداران بدلیل نگهداری و یا وجین و یا مبادله نسخه های تکراری در مجموعه، وجود نسخه های تکراری و مشابه در برخی از کتابخانه های یک منطقه و افزایش مشکلات در اجرای طرح امانت بین کتابخانه ای به دلیل عدم وجود هماهنگی موضوعی بین مجموعه کتابخانه های یک منطقه، امکان روزآمد نبودن کتاب های دریافتی به دلیل معطل

شدن در طی مراحل فرایند ارسال و غیره می باشد.

در این میان بررسی نگرش کتابداران کتابخانه های عمومی به عنوان افرادی که از نزدیک با مراجعین کتابخانه ها، که هدف نهایی مجموعه کتابخانه برآوردن نیاز آن ها است، ارتباط دارند می تواند در جهت بهینه سازی فرایند مجموعه سازی موثر باشد.

به منظور بررسی همه جانبه این مسئله ضروری است موارد دیگری از جمله: تعداد و میزان مجموعه برای طبقات استفاده کننده گوناگون، نسبت مجموعه درخواستی به مجموعه در دسترس، تنوع در موضوعات کتاب ها و سرعت فراهم آوری کتب مورد نیاز، مورد بررسی قرار گیرد.

همچنین ضروری است مزایا و معایب روش متمرکز از ابعاد دیگر نظیر: هزینه نیروی انسانی، هزینه افزایش مهارت کارکنان، نسبت میزان استفاده از مجموعه نسبت به هزینه ای که صرف تهیه و نگهداری مجموعه می شود، کمک به کاهش انباشت کتاب های تکراری در مجموعه، کمک به کاهش کتاب های تکراری در کتابخانه های یک منطقه، کمک به کاهش نیاز به وجین کتاب ها در مجموعه و کمک به کاهش هزینه تشکیلات اداری و غیره مورد بررسی قرار گیرد.

از آن جا که هدف نهایی مجموعه سازی رفع نیازهای اطلاعاتی مراجعه کنندگان است، لازم است رضایت استفاده کننده از مجموعه، ارزش کیفی اقلام مجموعه، میزان روزآمدی مجموعه، میزان تاثیر نظر کتابدار در مجموعه سازی، توجه به نیازهای محلی کتابخانه، میزان تاثیر نظر مراجعه کننده در تهیه منابع مورد بررسی قرار گیرد. در این تحقیق همچنین سعی گردیده است که نگرش کتابداران در رابطه با روش های دیگر مجموعه سازی که ذکر گردید نیز بیان گردد.

۱-۲- ضرورت و اهمیت مسئله

کتابخانه های عمومی تنها کتابخانه هایی هستند که مخاطبین آن ها را همه افراد جامعه تشکیل می دهد و خیلی از این افراد در عمل بجز کتابخانه های عمومی نمی توانند به کتابخانه های دیگر مراجعه کنند (یا به دلیل در دسترس نبودن کتابخانه های دیگر یا به دلیل قوانین خاص کتابخانه های دیگر که فقط عضویت قشر خاصی را می پذیرند). اگر کتابخانه عمومی نتواند به درستی جوابگوی نیازهای مراجعان بالفعل و بالقوه خود باشد علاوه بر این که مقدار زیادی از سرمایه کشور به هدر می رود راه را برای رقیبان خود از جمله منابع کم مایه یا بی مایه رایگان در وب که براحتی در دسترس عموم افراد قرار دارند باز گذاشته است.

بررسی روش تهیه کتب که عمده ترین قالب اطلاعاتی موجود در کتابخانه هاست از این جهت اهمیت دارد که مثل هر بازار عرضه و تقاضای دیگر اگر کالای عرضه شده مورد تقاضا

نباشد، یا کالا مورد تقاضا باشد ولی تهیه نشده باشد، در مورد اول زیان بسیاری برای سرمایه گذاران و در مورد دوم برای استفاده کنندگان نهایی دارد با این تفاوت که در کتابخانه مراجعه کننده مالک کالا نمی شود و به ازای استفاده از کالا پولی نمی پردازد، بر خلاف دیگر عرصه های سرمایه گذاری، در کتابخانه ها سود مادی مد نظر نیست بلکه سود معنوی است که به افزایش سطح فکری مراجعه کننده و برآوردن دیگر نیازهای او می انجامد. سودمندی مجموعه را می توان بر اساس تعداد دفعاتی که هر کتاب مورد استفاده قرار گرفته است و میزان رضایت مراجعه کننده از برآورده شدن نیازش در مراجعه به کتابخانه و غیره سنجید.

انتظار می رود نتایج این تحقیق بتواند ملاکی برای سنجش عملکرد کنونی نهاد کتابخانه های عمومی کشور در زمینه تامین منابع باشد و همچنین بتواند به بازنگری هایی در خط مشی تهیه و انتخاب منابع برای کتابخانه های عمومی منجر شود و به مسئولین کمک کند که روشی را اتخاذ کنند که منجر به بهره وری بیشتر و دریافت سود معنوی بیشتر هم از نظر صرفه جویی در هزینه ها و هم از نظر کیفیت و بازدهی مجموعه شود.

۱-۳- اهداف تحقیق

۱-۳-۱- هدف کلی

۱. هدف کلی تحقیق حاضر بررسی نگرش کتابداران کتابخانه های عمومی استان فارس (تحت پوشش نهاد کتابخانه های عمومی کشور) نسبت به روش مجموعه سازی متمرکز می باشد.

۱-۳-۲- اهداف جزئی

۱. بررسی نگرش کتابداران در مورد جنبه های رضایت کتابدار از روش متمرکز مجموعه سازی.
۲. بررسی نگرش کتابداران در مورد جنبه های مختلف دسترسی به مواد در روش متمرکز مجموعه سازی.
۳. بررسی نگرش کتابداران در مورد جنبه های مختلف هزینه در روش متمرکز مجموعه سازی.
۴. بررسی نگرش کتابداران در مورد جنبه های مختلف رضایت استفاده کننده در روش متمرکز مجموعه سازی.
۵. بررسی تفاوت در نگرش کتابداران با تحصیلات کتابداری و غیر کتابداری.
۶. بررسی تفاوت در نگرش کتابداران بر اساس میزان تحصیلات.
۷. بررسی تفاوت بین نگرش کتابداران بر اساس درجه کتابخانه محل اشتغال آن ها.
۸. پیشنهاد روشی از بین روشهای مجموعه سازی بر اساس دیدگاه کتابداران که بتواند جهت مجموعه سازی کتابخانه های عمومی کشور مورد استفاده قرار گیرد.

فصل دوم

پیشینه پژوهش

۲-۱- ادبیات تحقیق

در این بخش، برای روشن تر شدن موضوع پژوهش، ادبیات تحقیق شامل مفاهیم پایه نگرش و مفاهیم پایه مجموعه سازی توضیح داده شده است.

۲-۱-۱- مفاهیم پایه نگرش

از آنجا که کتابداران از افرادی هستند که به طور مستقیم با مراجعین و استفاده کنندگان کتابخانه در ارتباط هستند، نسبت به دیگران به طور کیفی و کمی آشنایی بیشتری با مشکلات و کمبودها و نیازها و تقاضاهای مراجعین دارند و از جمله اولین کسانی هستند که می توانند به طور ملموس این مسایل را درک کنند. آن ها می توانند با تخصص دانش شناسی و با استفاده از موقعیتی که در کتابخانه ها در تماس مستقیم با مراجعه کنندگان کتابخانه دارند علاوه بر این که هر دوی نظریه های ارزش و تقاضا را در مجموعه سازی لقاء می کنند، به گونه ای حتی می توانند هر دوی این نظریه ها را به یکدیگر بسیار نزدیک کنند. اگر کتابدار همان مجموعه ساز باشد شاید بتوان گفت که ارزش همان تقاضا می شود و تقاضا همان ارزش.

دست کم دو حوزه نشر و مدیریت دانش از حوزه هایی است که ارتباط بسیار زیادی با رشته کتابداری و اطلاع رسانی دارد. در حوزه نشر نویسنده انتظار دارد که مطالبش بازیابی و خوانده شود و به تبع آن ناشر هم انتظار دارد که کتابش بیش از پیش مورد استفاده قرار گیرد و سهولت بازیابی اطلاعات برای خوانندگان امری جدی باشد. در حوزه مدیریت اطلاعات، با آنکه اهمیتش برای مدیران و به ویژه مدیران دانش محرز است اما از کتابداران و نقش آن ها سخنی به میان نمی آید در حالی که این گروه در تنظیم و تنسيق اطلاعات به نحو مطلوب و مدیریت آن برای سرعت در تصمیم گیری های اجرائی و علمی می توانند بسیار موثر باشند (فدایی، ۱۳۸۹).

کنش کتابدار در کتابخانه به عنوان یک دانش شناس مهم ترین و بیشترین نقش را در سایر پروژه های کتابخانه برای ارتقای ارزش و معنا بخشیدن به خدمات کتابخانه بازی می کند. خدمات فنی کتابخانه و امر اشاعه اطلاعات و نیز فضای کتابخانه های عمومی در حیطه عمل

کتابداران قرار دارند و تحقق استفاده از فعالیت های حرفه ای بالقوه- مانند مجموعه سازی، سازماندهی و اشاعه اطلاعات- برای ارتقای ارزش و معنا بخشیدن به خدمات کتابخانه در جهت ایجاد سرمایه اجتماعی و ایجاد سازه های مطلوبی چون هویت ملی، وحدت ملی و خودباوری و غیره مرهون کتابداران است. کتابداران کتابخانه های عمومی می بایست در کار مجموعه سازی کتابخانه ها، در راستای برنامه گزینش (و نه ممیزی) منابع اطلاعاتی دست به انتخاب منابعی برای کتابخانه بزنند که جامعه را به سوی حفظ یکپارچگی، وحدت، ارزش های بومی و هویت ملی رهنمون گردد (پارسازاده، ۱۳۸۸).

ایوانز^۱ (۱۹۶۹) نمونه ای از برگه های سفارش کتاب چند کتابخانه دانشگاهی را مورد بررسی قرار داد و انتخاب کنندگان متون را بر حسب آنچه در برگه سفارش کتاب ذکر شده بود به سه گروه استادان، کتابداران و واسطه ها تقسیم کرد. با مراجعه به برگه های امانت کتاب هایی که به روش فوق مشخص شده بودند، اطلاعات لازم به دست آمد. او تحقیق خود را بر این اساس استوار کرد که آیا یک عنوان انتخاب شده، در محدوده زمانی مشخص، مثلا در دوازده ماهه اولی که در دسترس مراجعان قرار گرفته، به امانت برده شده است یا خیر؟ تحلیل های آماری نشان داد که بیشتر کتاب هایی که در دوازده ماه مورد نظر به امانت رفته اند کتبی هستند که توسط کتابداران انتخاب شده بودند. در مقابل معلوم شد که کتب انتخابی توسط واسطه ها با کم ترین استقبال روبرو شده اند. همچنین بدلیل آشنایی بیشتر کتابداران با جامعه خود در مقایسه با سایر گروه های انتخاب کننده، کتبی که توسط آنان برگزیده می شوند بیشتر از کتاب هایی که توسط سایر گروه ها انتخاب شده اند مورد مراجعه قرار می گیرند.

همانطور که بیان شد، تحقیقات نشان می دهد که کتابداران بهتر از متخصصان و اساتید و حتی واسطه های خرید، می توانند کار انتخاب کتاب را انجام دهند. کتابدار نقش مهمی در چرخه اطلاعات ایفا می کند زیرا که نقطه حساس بین ابتدا و انتهای چرخه اطلاعات می باشد از آن جهت که تصمیم او می تواند در هر دو سوی چرخه تاثیرگذار باشد. در زمان اشاعه اطلاعات این که او چه نوع اطلاعاتی به چه نحوی در چه موقعیتی در اختیار افراد قرار دهد می تواند هم در تولید اطلاعات جدید و هم در جلب مراجعه و مخاطب بیشتر برای اطلاعات تاثیرگذار باشد؛ مثلا اگر بتواند کتاب مفید و مرتبط به یک پژوهشگر معرفی نماید به تولید اطلاعات جدید کمک نموده و اگر کتاب مفیدی را که مرتبط با نیاز یک فرد معمولی مثلا یک زن خانه دار است به او معرفی کند، علاوه بر مراجعه مجدد، افراد دیگری را نیز به مراجعه به کتابخانه ترغیب می کند.

کتابخانه ها یکی از پل های ارتباطی مهم بین نویسندگان و حوزه نشر اطلاعات از یک سو و استفاده کنندگان نهایی اطلاعات از سوی دیگر می باشند و کتابداران به عنوان افرادی که از یک سو با نویسندگان و حوزه نشر به طور غیر مستقیم از طریق آشنایی با کتاب ها و از سوی

¹ Evans